

Спомени за едно посещение в Света Гора

Бях само от 3 месеца в Атина, когато ми се усмихна щастието да посетя Света гора. Посланик Ненко Чендов един ден ненадейно ми постави този въпрос. Отговорих му, че съм дошъл да работя, но ми е малко неудобно да отида аз, когато има хора, които са там от няколко години и все още не са посетили светата обител. Като разбрах, че няма други желаещи се съгласих.

Хунтата, за разлика от миналото бързо даде разрешение за посещението. Освен ние с посланик Чендов бяха още културното аташе Илия Петров и един служител от търговското представителство. Пътуването до границата на Халкидическият полуостров стана с кола. Шосе, което да води директно до Света гора – няма. Всичко накрая става с малко корабче. Пътуването с него беше изключително приятно. Хубав слънчев ден, синьо море, а околко нас играят и ни се радват делфини. Скоро пристигнахме на пристанището на Света гора. От там ни взеха с един доста стар и малък автобус и ни закараха в столицата на Света гора – Карея. Там ни посрещнаха двама служители и ни представиха на управителя на Света гора. След малък престой той ни предложи седефени броеници и ни издадоха разрешителни – дипломи за посещение на манастирите. От там вече можехме свободно да отидем в нашия – Зографски манастир, където вече ни очакваха. Игуменът и калугерите ни посрещнаха. Трябва да се подчертае, че по това време все още много трудно се получаваше такова разрешение. Започна нашата визита. Както навсякъде, така и тук си имаше своите специфичани проблеми. Тук те бяха главно няколко. Липсваше ново попълнение от монаси, тъй като гърците много трудно даваха разрешение за изпращането на нови монаси там. Бяха останали само 9 души, между които имаше и румънци.

Вторият проблем беше, че румънците се стремяха да оглавяват манастира. От игумена се водеше борба в тази насока. Третият проблем беше издръжката на Зограф и помощите, които се изпращат от страната. Четвъртият проблем беше опасността от нови пожари в манастира. Гърците също имаха желание да заграбят манастира, но щяха да бъдат доволни, ако той се запали и унищожи всичко, което има в него и най-вече библиотеката, в която се пазеше историята на отец Паисий. При положение, че имаше само 9 доста възрастни монаси, това не беше трудно. Огромна част от манастира не беше поддържана както трябва. Посланик Чендов внимателно изслуша игумена на манастира, един много възрастен македонец със силно българско самосъзнание. Обеща им да постави въпросите, както пред нашето правителство, така и пред гръцките власти, които винаги се оправдаваха, че Света гора е самостоятелна и не могат да се бъркат в работата ѝ. Вечерта спяхме в Зограф и вечеряхме традиционния ориз. На сутринта разгледахме най-напред библиотеката, в която се пазеше история славянобългарска. Всеки с нетърпение чакаше да се добере и да вземе в ръцете си тази свещена книжка, макар и да знаехме, че това е едно от копията, а не оригиналът. Един по един всички я прегледахме и се снимахме с нея, но на никой дори и през ум не му минаваше да я вземе от там и да я изпрати у нас, което всъщност беше много лесно. Кой и как е направил това в последствие е друг въпрос. Зограф е известен не само като старинен манастир, но и със притежанието на този скъп за всички българи екземпляр, както и много ценни икони. Разгледахме и църквата, присъствахме и на литургия. За манастира нека да пишат специалистите, архитекти и изкуствоведи. Ние бяхме там, за да видим проблемите и да се постареем да ги решим.

На следващият ден се отправихме към Хиляндарския манастир, който в миналото също е бил български, а сега вече

сръбски. Известно е, че сме го загубили след един пожар, когато бившият цар Фердинанд, не е дал пари за възстановяването му. Сръбският крал Петър, към когото са се обърнали монасите е отпуснал такава помощ и по този начин Хиляндар е станал сръбски. Този манастир едва ли би отстъпил по ценност на нашия Зограф, като се има предвид, че тук отец Паисий е започнал да пише своята история славянобългарска и на практика съществува килията в подземие. И тук в тази неравна, влажна и тъмна дупка Паисий с огромен труд, невъобразимо търпение, с адска издръжливост и надежда, че ще помогне на целия славянски род, бавно, целенасочено и безпогрешно в своя замисъл е подреждал своето безценно писание и зов към своя народ. От всяка дума на неговия кратък, но епохален и непосилен труд лъха голямата му любов към собствения народ и родина. Когато пиша тези редове и под влияние на изгледа от мястото на писане, тайствеността и тежките условия, при които е работил Паисий, неволно си спомням за празненствата, които сме си устройвали на времето в училище, в негова чест по време на честването на деня на народните будители и на челно място на първия и най-важния от тях – Паисий, който не само запали искрата на българщината, но и набеляза пътя, по който трябва да вървим. В този ден учениците и всички около тях, облечени празнично честваха деня на народните будители. Десетки групи от деца закичваха хората с лика на отец Паисий и в касички събираха средства за подпомагане на училищата при оборудването на кабинетите с ликовете на народните будители. В атмосферата от всякъде се носеха възторжени слова към отец Паисий и останалите народни будители и просветители. Тържествата започваха с молебени и завършваха с концерти, рецитали и веселие, след което всички доволни се завръщаха по домовете си с надежда следващия празник по този повод да бъде още по-тържествен.

Днес подценяването на този празник е факт, което не може и не трябва да бъде оправдано по никакви причини! Грехота и срамота е президентът на САЩ – Бил Клинтън да ни напомня на всеослушание думите на отец Паисий: „О, неразумнии юроде, поради что се срамиш да се наречеш българин“! Явно, че този просветен американски президент на САЩ е бил запознат със живота и делото на Паисий Хиляндарски и е одобрил неговия призив. Остава едно, ние да се замислим повече над него и отражението, което може да даде на бъдещите поколения, правилното му разбиране и приложение.

Самата килия се намира в един от крайните ъгли на манастира. От това, което предварително чухме и видяхме в последствие се потвърди. Килията е била крайно занемарена. Когато са разбрали, че българският посланик ще посети Хиляндар са я почистили. Ние проявихме по-голям интерес. Огледахме килията от вътре, влязохме в подземие, а след това излязохме и я огледахме отвън. За наша голяма изненада, видяхме, че ъгловият външен зид се е срутил и че ако това не се поправи, килията ще се срути изцяло. Всички стигнахме до заключението, че нарочно са изоставили килията, за да се разруши, с което ще бъде разрушен един от най-важните паметници на духовната ни култура. Макар, че монасите и там ни посрещнаха добре, напуснахме Хиляндар разочаровани и загрижени. Всички си задавахме въпроса какво трябва да се направи, за да се запази килията. В последно време се разбра, че нов пожар е бушувал в Хилендар и какво е останало от него не се знае. Учувдащ е също фактът, че хората и специалистите, които след нормализирането на отношенията с Гърция са ходили в Света гора, нищо не казват за Хилендарският манастир.

Напуснахме Света гора доволни, но все още замислени за съдбата на килията на отец Паисий. Корабчето отново ни понесе по

спокойните води на Бяло море. Делфините отново играеха и ни изпращаха към брега. В този момент една идея ми хрумна и предложих на посланик Чендов да намерим подходящо място и да направим истинско копие на килията, в някои от нашите манастири. Посланикът и останалите възприеха мигновено тази идея. Когато се върнахме в Атина, посланикът веднага постави въпроса в София. Идеята бе възприета и у нас. На два пъти в Атина и в Хилендар идваха и работиха художника Л. Пращков и арх. Лабов. Те положиха много труд, направиха необходимите скици и създадоха действително копие на килията в Рилския манастир в непосредствена близост до музея на манастира. Когато се завърнах от Атина посетих Рилският манастир и направеното копие на килията. Останах много доволен от това което двамата бяха направили. Но какво беше моето учудване, когато след време дъщеря ми посети манастира с желание да види килията, когато и казали, че килията е затворена. Учудва ме тази дързост на управата на манастира и това неразбиране за значението на килията за възпитанието на подрастващото поколение. Отново трябва да се води борба за отварянето на килията. Изпратих писмо до бившия министър на просветата Даниел Вълчев, но резултат нямаше. Кратка публикация направих и във вестник „Дума“. Никакъв отговор. За какъв патриотизъм може да се говори, когато само единици българи могат да посетят Атон и Хилендарският манастир, както се знае в Атон не допускат никакви жени. Каноните им не позволяват това. По този начин повече от половината от нашият народ е лишен от възможността да види къде отец Паисий тайно в подземие на килията е писал историята. Не са ми известни съображенията за затварянето на килията, но при всички случаи това не може да бъде дело на нормални хора. Това е историческа подигравка с делото на Паисий Хилендарски и възпитанието не само на младежите, учащите се, но и на по-възрастните поколения.

Да се надяваме, че разумът ще надделее и младите поколения ще имат възможността да се радват на направеното от нас.